

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ระบบการแพทย์ทางเลือกในชุมชน
 ชื่อผู้เขียน นางพัทยา นิละภมร
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
 คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ ประธานกรรมการ
 รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แต่งจวง กรรมการ
 อาจารย์วิสุทธิ วานิช กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนวิธีการ พิธีกรรม ความเชื่อ และศักยภาพของการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน และเงื่อนไข ปัจจัยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเลือกการรักษาพยาบาลของคนในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการแพทย์ทางเลือกสำหรับชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม การจดบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เจาะลึก การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ได้กระทำควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ เชื่อมโยง ตีความ และสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการแพทย์พื้นบ้านมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ พิธีกรรม ความเชื่อ และศักยภาพของการรักษาพยาบาล ซึ่งสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนได้มีการเรียนรู้มากขึ้นและรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ระบบการักษาพยาบาลในแต่ละยุคสมัยเกิดขึ้นมาจากสภาพและความต้องการของชุมชน วิธีการและพิธีกรรมที่ใช้ในการรักษาพยาบาลซึ่งสอดคล้องกับระบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนแฝงและเชื่อมโยงอยู่ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมความเชื่อ สภาพแวดล้อม และระบบต่าง ๆ ในชุมชน เมื่อระบบหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงก็ส่งผลให้ระบบอื่นมีการปรับเปลี่ยนไปด้วยเพื่อให้สอดคล้องและเกิดความสมดุลภายในชุมชนนั้น

ในปัจจุบันการแพทย์พื้นบ้านยังคงตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เพราะยังมีศักยภาพและพิธีกรรมที่สอดคล้องกับระบบอื่นที่คงอยู่ในชุมชน นอกจากนี้การแพทย์พื้นบ้านยังได้ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือของการสื่อสาร และการต่อสู้เรื่องอำนาจในการรักษาพยาบาล

ด้วย แม้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐได้ส่งผลให้การเรียนรู้และค่านิยมด้านการรักษาพยาบาลของชุมชนเปลี่ยนไป แต่การรักษาแบบใหม่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านการรักษาพยาบาลของชุมชนได้ทั้งหมด ชุมชนจึงหันกลับมาใช้การรักษาพื้นบ้านเป็นอีกทางเลือกหนึ่งด้วย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาชาวบ้านจึงมีการใช้วิธีการรักษาแบบพื้นบ้านควบคู่ไปกับการรักษาแบบใหม่ที่ชาวบ้านได้มีโอกาสลองผิดลองถูก

การเลือกการรักษาพยาบาลของชุมชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของความเชื่อ ความพึงพอใจ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกรักษาพยาบาลของคนในชุมชนได้แก่ ลักษณะการทำงานของชาวบ้านที่เปลี่ยนไป การได้รับความรู้สมัยใหม่ ความสะดวกสบายในการเข้าถึงการรักษาที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงฐานอำนาจในการตัดสินใจด้านการรักษาพยาบาล การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการรักษาพยาบาลที่หลากหลาย ประสบการณ์และการเรียนรู้ด้านการรักษาพยาบาล และการปรับเปลี่ยนนโยบายและบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

Thesis Title	Alternative Medical System in Communities		
Author	Mrs.Pattaya Neelapamorn		
M.Ed.	Nonformal Education		
Examining Committee	Assoc.Prof. Dr. Chukiat Leesuan	Chairman	
	Assoc.Prof.Dr. Pasina Tangchuang	Member	
	Lect. Wisut Wanich	Member	

Abstract

This thesis was aimed at examining issues related to folk healing methods, rituals, beliefs and potential and their alterations as well as conditions and factors related to alternative healing/medical systems of people in the community. The ultimate goal of such examination was to realize those alternatives.

Data collection relied on participant and nonparticipant observations, informal and in-depth interviews, and field recording. Data analyses and verification proceeded side by side with field data collection. Subsequently, collected data were classified, analyzed, integrated, interpreted, and generalized.

Findings were as follows:

Changes in above-mentioned aspects occurred side by side with other changes taking place in the community. The community was found to have learned more and taken in newer things and, subsequently, adapted them for practical use in the daily life of community members.

The healing/medical system in each historical period was the product of specific community conditions and needs. Healing methods and rituals, which were congruent with other community systems and environmental conditions, were part and parcel of the people's ways of life. Changes in one system inevitably brought about changes in other systems in order to arrive at restored state of harmony and equilibrium within the community.

At present, the folk healing/medical system still served the needs of the community since its methods, rituals and potential were still in congruence with other existing systems within it. In addition, it continued to be used as the communication means in the struggle over the issue of healing power. Although the community traditional healing-related knowledge and values had been affected by the state-sponsored introduction of modern infrastructures, the modern healing system was still unable to meet all the healing needs of the entire community. Therefore, the community had to resort to traditional healing system as yet another alternative. It, as a consequence, had continued existing side by side with more modern healing systems with community members practicing the latter on a trial-and error basis

Community choices of healing practices, therefore, were conditioned by healing-related beliefs, satisfaction and costs. Factors related to such choices included changed patterns of community members' occupations, exposure to modern knowledge, convenient access to diverse types and services of healing, changed healing-based decision-making power bases, exposure to more and diverse healing-related information, gained healing-related knowledge and experiences, and changed public policies and roles of government officials.